

LORNA COOK

TANSSI SODAN
NÄYTTÄMÖLLÄ

BAZAR

LORNA COOK

TANSSI SODAN
NÄYTTÄMÖLLÄ

Suomentanut Nina Mäki-Kihniä

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Nina Mäki-Kihniä
Englanninkielinen alkuteos *The Dressmaker's Secret*
Copyright © 2022 Lorna Cook

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-403-240-7

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa

Natalielle

Isoäidille, hauskojen hetkien järjestelijälle, anteliaisuuden ja samppanjan ylipapittarelle, parhaalle elinikäiselle ystävälle.

ESIPUHE

Ritz, Pariisi, 1944

Vastarintaliikkeen taistelijat hakivat naisen asunnosta ja komensivat hänet ulos kadulle. Hän vastusti äänekkäästi, rukoili heitä jättämään hänet rauhaan. ”En ole tehnyt mitään väärää.” Hän aneli turhaan. Aikoinaan hän oli ollut turvassa hienossa huoneistossaan, jossa oli pehmeät matot, kiinalaiset sermit ja korkeat huoneet. Mutta viime viikkoina hotelli oli ollut hänen vankilansa, missä hän oli pysynyt piilossa muulta maailmalta. Viikkojen taistelujen jälkeen vastarintaliike oli voittanut, ja hän tiesi, että häntäkin tul-taisiin hakemaan.

Oli sietämätöntä kuvitella, mikä häntä odotti. Hän oli jo nähnyt sen: pää ajeltiin kaljuksi niiltä, jotka olivat *collaborateurs horizontales*, vaakatason yhteistoimintakumppaneita. Niin nimiteltiin naisia, jotka olivat jääneet Ranskaan ja tehneet kaikkensa selviytyäkseen hengissä – vaikka miehiä ei nimitelty koskaan. Ei toki. Ei niitä miehiä, jotka olivat auliis-ti tehneet yhteistyötä armeijan kanssa, eikä niitäkään, jotka olivat edesauttaneet uutta hallintokoneistoa tai käyneet kauppaa mustassa pörssissä hyökkääjän kanssa. Miehiä ei nimitelty.

Ainoastaan hänenlaisensa naiset maksoivat kielletystä romanssista. Hellästä sylistä ja turvaverkosta jyrkän teellä, jonka pohjalla odotti epätoivo ja yksinäisyys. Juuri niin, naiset ne aina joutuivat silmätikuiksi, ja polvilleen nujerrettu kansakunta kohdisti tukahdutetun vihansa heihin, koska kaikilla oli palava halu toipua jakelemalla rangaistuksia. Pariisilaiset olivat saaneet tarpeekseen kärsimyksistä, vastarintaliikkeestäkin, vaikka olivat itse seisseet sen riveissä, he olivat saaneet tarpeekseen Gestapon mielivaltaisista pidätyksistä, ystäviensä ja perheenjäsentensä karkotuksista keskitysleireihin ja ilmassa kajahtelevista teloitusr ryhmien laukauksista, kun vastarintataistelijoita teloitettiin kaupungin rajojen ulkopuolella.

Tämä oli se hetki, jota he olivat odottaneet, tilinteon hetki.

Nyt hänet pidätettiin. Nyt oli hänen vuoronsa.

Kaikkien näiden vuosien jälkeen hän oli ollut jo vähällä selvitä kaikesta, mutta hänet pidätettiin sen tähden, mitä hän oli tehnyt sodan aikana.

Ja sen tähden, mitä hän oli jättänyt tekemättä.

Oli vain yksi vaihtoehto. Hän lähtisi suosiolla heidän mukaansa.

Ja sitten hän kiistäisi kaiken.

1. LUKU

Ritz-hotellin esineistön huutokauppa, Pariisi, 2018

”Lähtöhintana on...”

Summa leiskahti meklarin selustaan seinänkorkuiselle valkokankaalle, ja aina uuden tarjouksen vahvistuttua se näkyi siellä euroina, puntina, dollareina ja muissakin valuutoissa.

Meklarin nuija heilui tiuhaa tahtia, ja tähtitieteelliset summat paljastivat, että Ritz Paris -hotellin hartaasti odotettuun huutokauppaan saapunut satapäinen yleisö oli äveriästä väkeä.

Rahaa paloi satojatuhansia euroja, kun huudettiin vuode, jossa Maria Callas oli nukkunut, ja baarijakkara, jolla Ernest Hemingway oli istunut. Myynnissä oli jopa ensimmäinen poreamme, joka luksushotelliin oli asennettu. Tarjolla oli harvinaisuuksia, ja siksi myös Chloé oli täällä: hotellin monivivahteinen historia ja vanhanaikainen glamour riisuttiin pala palalta ja nostettiin eri puolilta maailmaa saapuneiden ostajien ihailtavaksi.

”Seuraava esine on Bar Hemingwayn kyltti. Myyntiartikkelin numero 2905.”

Bohotyylää suosiva Chloékaan ei voinut vastustaa esineiden lumoa. Sattuisiko hän enää koskaan toiste Pariisiin vastaavan

tapahtuman aikaan? Lehdet olivat kirjoittaneet huutokaupasta viikkokausia, ripotelleet tiedonmuruja myytävistä esineistä ja arvailleet, kuinka korkealle vasarahinnat kipuaisivat. Kaiken näkemänsä perusteella Chloé totesi, että sanomalehdet olivat erehtyneet, sillä huudot ylittivät lähtöhinnat reilusti.

Chloé seurasi pää pyörällä nopeita käänteitä, kun hinnat kohosivat pilviin. Hänen ympärillään istui valppaita ihmisiä elämän koko kirjo. Keski-ikäiset naiset tyylikkäissä asuissaan, ikääntyneet herrasmiehet kirkkaanvärisissä puvuissaan, nuoret miehet ja naiset pillifarkuissaan ja t-paidoissaan, kaikki olivat tempautuneet jännittävään ja ripeätempoiseen tunnelmaan, aivan kuten hänkin. Hän havitteli täältä jotain kipeneen kokoista pikkuesinettä, joka olisi pala historiaa ja ikuisesti vaalittava, omaa tarinaansa kantava aarre. Mikä tärkeämpää, se olisi täydellinen lahja kotona Englannissa asuvalle isoäidille: muisto Pariisista, nuoruudesta.

Chloé ei tiennyt Adèle-isoäitinsä elämästä sodan aikana oikeastaan muuta kuin sen, että tämä oli asunut ylellisessä Ritzissä sodan synkimpinä päivinä. Siis silloin, kun hotellin hohto oli jo vähäsen himmentynyt, kiitos saksalaisten ja heidän Euroopan-valloitushimonsa. Ja sehän oli, kuten Chloé tiesi, erittäin lievästi ilmaistu.

Olisikohan hänellä varaa edes kynän tai pöytäliinan kaltaiseen? Chloé selaili myyntikatalogia Champs-Élysées'n liepeillä sijaitsevassa koristeellisessa huutokauppahuoneessa, ja toive jostakin pienestä ja vaatimattomasta alkoi kuihtua. Jopa monogrammein kirjoitetut pehmeät pyyhkeet, kylpytakit ja tossut, jotka olivat Ritzin tunnusvärin mukaisesti ruusunpunaiset, olivat lähtöhinnoiltaan yli viisisataa euroa. Halpoja verrattuna kaikkeen muuhun luettelossa.

Onneksi Chloé ei ollut kertonut isoäidilleen tulevansa huutokauppaan. Hän oli aikonut yllättää isoäidin pienellä mutta merkityksellisellä muistoesineellä, mutta minkäs teet, kun kaikki maksoi aivan liikaa. Ja isoäiti nuhtelisi häntä, jos hän ostaisi jotain kovin kummallista. Isoäiti muuttaisi pian tuetun asumisen piiriin pienempään asuntoon, eikä sinne tietenkään voinut viedä lahjaksi antiikkista pukupöytää. Ei, tämän idean ei selvästikään ollut tarkoitus toteutua. Chloén tehtävä oli olla täällä vain tarkkailija, ei osanottaja. Sama roolitus leimasi hänen elämäänsä muulloinkin. Tarkkailijan asema ja usko kohtalon voimaan.

Kohtalonusko ei kylläkään ollut osoittautunut järin kannattavaksi, mutta kaikesta huolimatta Chloé oli pitänyt ajatuksesta kiinni melkein koko aikuisikänsä. *Niin oli tarkoitettu*, oli hänen vakiolausahduksensa. Viime aikoihin asti. Mutta nyt neljäkymppin rajapyykki oli enää muutaman kuukauden päässä, joten eiköhän sellaisen ajatuksen – *niin oli tarkoitettu* – olisi jo pitänyt osoittautua todeksi. Toistaiseksi mikään Chloén elämässä ei ollut mennyt niin kuin oli ollut tarkoitus.

Mitä hän ylipäänsä toivoi elämältä? Hän oli aina haaveillut asuvansa Pariisissa, ja hänen laajalla ansioluettelollaan ja ranskan kielen taidollaan olikin ihme, ettei se ollut toteutunut. Mutta nyt, kaksikymmentäyksi vuotta aikoinaan laatimastaan aikataulusta myöhässä, hän oli päättänyt tehdä jotain uutta. Hän viettäisi välivuoden tai oikeastaan määrittelisi koko käsitteen uudelleen: tästä tulisi hänen pölyttyneen elämänsä perinpohjaisen ravistelun vuosi. Hän oli ottanut kesäksi vastaan työtarjouksen ystävältään: stressittömän pestin vintagevaatteiden putiikissa Pariisissa.

Suunnitelma kuulosti juuri siltä, mitä hän kaipasi kaiken hiljattain koetun jälkeen. Rauhallinen ja rento kesä vintage-vaatteita viikaten. Hän tienaisi vähäsen, nauttisi ranskalaisia herkkuja ja hyviä viinejä, ties vaikka opettelisi kokkaamaan. Ei se vastannut ihan sitä, mitä kahdeksantoistavuotias Chloé olisi odottanut välivuodelta, mutta lähes nelikymppisellä Chloélla olikin uudet standardit, uudet unelmat, ja näin tämä nyt menisi, koska täällä hänen oli tarkoitus olla. Isoäiti oli ollut täällä nuoruudessaan, ja nyt oli Chloén vuoro pysähtyä näiden esineiden äärelle, joita isoäiti oli koskettanut kävellessään huoneistossa, jossa oli asunut Saksan miehitysvallan aikana.

Ties vaikka meklarin parhaillaan myymä tuoli olisi ollut Adèlen huoneessa, samoin kultainen kärrykello tai yksi noista seinustan yöpöydistä, jotka odottivat esittelyä huutokauppalavan valokeilassa. Chloé seurasi lumoutuneena, kun ka hinnat kipusivat – ostajat ilmoittivat lisäpanoksensa kohohtelemalla lähes huomaamattomasti ostolätkiään, kunnes kauppatavara oli myyty. Tällainen vauraus oli erilaista kuin se, mihin hän oli tottunut entisen aviomiehensä Robin kanssa. Täällä rikkaus oli rivakkaa ja raivoisaa.

Mutta hällä väliä, koska nykyään Chloé ei osallistunut sellaisiin kuvioihin. Hän ei voinut edes muistella suhdetta, joka oli alusta asti ollut väärin. Hän katsoisi vain eteenpäin. Kuin sitä tähdentääkseen hän ryhdistäytyi istumapaikallaan, mikä herätti penkkirivin päässä olevan miehen huomion. Nopea liikehdintä sai miehen kumartumaan eteenpäin ja vilkaisemaan häntä heidän välissään istuvan kahden henkilön yli. Huutokauppameklari, joka oli parhaillaan myymässä Ludvig XVI:n tyylistä koiranpetiä, otti todesta miehen

huutonumeron tahattoman heilahduksen, ja sekä Chloé että häntä uteliaasti katsonut mies jähmettyivät. Chloé katsoi miestä silmiin, kun tämän kasvoille levisi tyrmistynyt oivalus, että oli tullut rikkoneeksi huutokaupan ykkössääntöä: älä kiinnitä meklarin huomiota, ellet oikeasti halua ostaa. Mies vetäytyi äärimmäisen hitaasti takaisin penkkiinsä, ja Chloé pidätteli hymyään, kun mies istui jäykkänä kuin suolapatsas.

Seuraavaksi huutokaupattiin kohteita, jotka kiinnostivat Chloéa eniten, eli Coco Chanel -sviitin esineistöä – eikä vain siksi, että Chanel oli ollut Pariisin muotimaailman suunnan näyttäjä, vaan koska Chanel-sviitti oli ollut sodan aikana isoäidin koti, sillä tämä oli ollut lannistumattoman *grande damen* työntekijä.

Jännitys väreili ilmassa. Kaikki kohentelivat asentoaan kuin valmistautuen tarjouskilpaan. Juuri Chanel-sviitin esineistön myyntiä Chloé oli tullut seuraamaan ja niin olivat näköjään muutkin. Hän ei aikonut tarjota mutta kurkotteli kaulaansa nähdäkseen paremmin.

”Suunnittelijan itsensä koristeleva...”, meklarin aloitus keskeytti Chloén ajatukset.

Tarjouskilvan edetessä Chanel-fanit tekivät ostoksia kokoelmasta, joka nyt hajoaisi ympäri maailmaa yksityiskoteihin.

”Hyvät naiset ja herrat, pyydämme huomionne kohteeseen numero 3221: Ludvig XV:n tyylinen tuoli ja pöytä Coco Chanel -sviitistä.”

Chloé katsoi tumman puupöydän ja vaalean tuolin kontrastikasta paria.

Huonekalut olivat yllättävän sieluttomia koristeellisuudesta huolimatta, ja kullatut kalusteet yksi toisensa jälkeen

ehtivät vaihtaa omistajaa aimo tukusta euroja, ennen kuin Chloén mieleen juolahti, että olipa hyvä, ettei ylenpalttisuus sopinut Richmondin palvelutaloon, koska ehkäpä isoäiti ei sittenkään haluaisi itselleen mitään Chanelin sviitistä. Muistutus miehitysajan elämästä Pariisissa synkimpien sotapäivien aikana ei välttämättä ollut sopiva lahja 97-vuotiaalle naiselle.

Chloé arveli vatvovansa asiaa turhan syvällisesti, mutta oli miten oli, hän havahtui mietteistään, kun tarjoukset alkoivat paukkua pöyristyttävissä lukemissa. Summa valkokankaalla sen kuin kasvoi. Huutoja tuli puhelimitse – huutokauppaedustajat ilmaisivat asiakkaidensa hyväksymät hinnankorotukset kädennostolla, ja yleisössä huutonumerot heiluivat. Chloé ei pysynyt tarjousten tahdissa, ja pian summa jo hipoi pilviä: 223 860 dollaria.

”Kolmesataa kertaa enemmän kuin veikattiin”, ilakoi nainen hänen vieressään silmät suurina. Tyrmistynyt nauru ja suosionosoitusten myrsky raikui salissa, eikä Chloé malttanut olla liittymättä mukaan. ”Chanelin lumo”, hän totesi naiselle, joka nyökkäsi hyväksyvästi.

Myyntiartikkelit seurasivat toisiaan ja tarjouskilpa kiihtyi, kun tarjolle tulivat vihreällä kankaalla verhotut, Ludvig XV:n tyylliset Chesterfield-tuolit. Kaiken nähtyään Chloé alkoi uskoa, etteivät nämä esineet merkitsisi isoäidille mitään etenkin näin pitkän ajan jälkeen, vaikka loisto olikin ollut osa silloista elämää. Kumma kyllä, ajatus oli lohduttava ja valoi häneen varmuutta, että oli OK nousta ja poistua huutokaupasta muutamien muiden lailla seuraavalla tauolla, kun Chanel-sviitin tavarat oli kaupattu ja seuraavat myyntiartikkelit ilmoitettiin tarjolle.

Hän meni huutokauppakamarin aulaan, mihin oli rakennettu kopioita muutamista hotellihuoneista ja lähes pahamaineisista sviiteistä. Hän seisautui Windsor-sviittiin, jonka nimi viittasi kruunusta luopuneeseen kuningas Edvard VIII:een ja Wallis Simpsoniin, jotka olivat olleet hotellin vakioasiakkaita ennen sotaa, ja ihasteli värimaailman ylvästä ankanmunansinistä ja kullanhohdetta. Hyvin 1700-lukulaisista, hyvin ranskalaista.

Hänen vieressään joku mies sanoi ranskaksi: ”Huusitko mitään?”

Chloé katsoi nelikymppistä, tummahiuksista miestä, joka oli pukeutunut kauniiseen, tummansiniseen pukuun. Pisteenä i:n päällä oli punainen taskunenäliina. Elegantti mies oli pariisilaisen rentouden perikuva. Hento parransänki vihjasi siihen, että hän oli ajanut partansa viimeksi iltamyöhään eikä ollut vaivautunut tekemään sitä jälleen aamulla. Hän huokui tyylikkyyttä mutta samalla hieman huolittelematonta komeutta.

”Ehei”, Chloé sanoi ja katsoi miestä tarkkaan. ”Liian kallista minulle. Entä huusitko sinä mitään?”

”*Non*, mutta harvinaisen herpaantumisen hetkellä olin vähällä päätyä ylpeäksi omistajaksi koiranpedille, jossa on aikoinaan saattanut nukkua Windsorin herttuan koira.”

Chloé tukahdutti naurunsa ja vakavoitui. ”Se oli hyvin kaunis koiranpeti.”

”Sietää ollakin, kun kerran maksoi kaksituhatta kuusisataa euroa.”

”Hyvänen aika, menikö se sellaiseen hintaan?”

Mies naurahti ja katsoi lavastettua huonetta heidän edessänsä. ”Kaunis sisustus”, hän sanoi.

”Kyllä, ihastuttava”, Chloé sanoi vaikka pitikin sitä hieman räikeänä. Ei ihme, että Ritz oli sittemmin saanut uuden ilmeen.

He siirtyivät luontevasti seuraavaan ”huoneeseen” – Chanel-sviittiin. Huutokauppakamarin henkilökuntaa kulki ristiin rastiin, sillä muutamat salissa äsken myydyt esineet pidettäisiin täällä näytillä koko loppupäivän. Olikohan isoäiti joskus koskettanut näitä tavaroita? Lakatut kaapit, painavat puuterin-punaiset verhot, kultakellot ja kiinalaiset matot eivät säväytäneet, eikä häntä harmittanut yhtään, ettei ollut voinut huutaa isoäidin mahdollisesti koskemia tai tunnistamia tavaroita. Esineistö kuului museoon eikä elävään elämään.

Sitä paitsi, mitähän isoäiti oli mahtanut olla Chanelille? Pelkkä palkollinen. Chloé oli saattanut romantisoida tarinaa vuosien saatossa ystävilleen, kun oli kiinnostunut muodista – ”Kyllä vain, minun isoäitini oli töissä Coco Chanelilla ja asui tämän kanssa sota-aikana” – mutta todellisuus oli luultavasti ollut arkisempaa kuin Chloé halusi uskoa.

Hän havahtui siihen, että mies tarkkaili hänen pohdiskeluaan.

”Etkö pidä Chanel-sviitistä?” mies kysyi. ”Tämä huone, jossa kuuluisa Chanel heilautti taikasauvaansa, lienee sentään näyttelyn kiehtovin?”

Chloé naurahti miehen töksähtävälle huumorille. ”Niin minäkin luulin. Mutta taisin pettyä. Totta puhuen en tiedä, mitä odotin. Onhan se hieno, mutta aika OTT.”

”OTT?” mies kysyi.

”*Over the top*. Överia.”

”Ritz on Ritz”, mies sanoi niin kuin se selittäisi kaiken.

”En vain osaa kuvitella isoäitiäni tänne. Kun ottaa huomioon hänen elämänsä. Tarkoitan... hän eli hyvin, mutta ei näin.”

Mies katsoi häntä pitkään. ”Oliko Chanel isoäitisi?”

”Ei sentään, mutta isoäitini asui Chanelin luona. Sodan aikana.”

Mies siristi silmiään. ”Ritzissä?”

”Niin”, Chloé sanoi. ”Ei tietenkään sviitissä. Tai no, arvuuttelen vain, sillä oikeasti en tiedä siitä mitään. Sota on joillekin arka aihe, ja isoäitini on niitä ihmisiä. Mutta Chanelille työskennellessään hän on nähnyt nämä tavarat, koskenutkin niitä, ja minä vain... Halusin nähdä ne. Juuri tällä tavalla kuin isoäitikin kävellessään huoneeseen.”

Mies katsoi häntä uteliaana, ja Chloé alkoi jaaritella. ”Ajattelin, että jollain tasolla tämä auttaisi minua ymmärtämään häntä ja sitä vaihetta hänen elämästään, koska en tiedä siitä mitään, ja ajattelin pääseväni vähän lähemmäksi häntä. Mutta... enpä tiedä.”

”Tuntuuko hän nyt entistä etäisemmältä?” mies kysyi.

”Ei”, Chloé vastasi mietittyään. ”Ei se siitä johdu.”

”Sitten vahinkoa ei ole tapahtunut”, mies sanoi.

Chloé hymyili. ”Pitää paikkansa.”

”Minun nimeni on muuten Etienne”, mies sanoi.

”Chloé”, hän sanoi ja puristi miehen tarjoamaa kättä.

Huutokauppasalista tuli jälleen väkeä, sillä kaupankäynnissä oli suvantovaihe.

”Taitaa olla tauon paikka”, Etienne totesi. ”Aiotko vielä palata saliin?”

”En. Näin ihan tarpeeksi. Entä sinä?”

Mies vilkaisu mietteläänä ympärilleen ja pudisti päätään. ”Olen ollut täällä koko päivän. Kaipaan hyvää kahvia.”

”Kahvi kuulostaa hyvältä”, Chloé sanoi sen enempää ajattelemta. Samassa hän tajusi vihjanneensa, että halusi lähteä miehen mukaan.

”Tiedän erinomaisen kahvilan, jossa on ulkopöytiä”, mies sanoi hetken hiljaisuuden jälkeen. ”Olisi synti olla nauttimatta auringonpaisteesta. Haluatko... tulla mukaan?”

Chloé ei ollut tarkoittanut sitä. Hän katsoi kelloa ja pelasi itselleen aikaa. Pitäisikö mennä? Pitäisikö olla näin spontaani? Eikö hän ollut Pariisissa juuri tällaisia hetkiä varten? Uusia kokemuksia, spontaaneja juttuja. Illallista hän nauttisi erään kaupungissa asuvan ystävänsä kanssa mutta vasta paljon myöhemmin. Siihen asti pitäisi tappaa aikaa, eikä kahvi kuulostanut kehnommalta. Eikä ajatus uudesta tuttavasta.

He kävelivät vierekkäin rupatellen säästä, minkä Etienne totesi olevan peribrittiläinen tapa aloittaa keskustelu.

”Sinähän se puhuit auringonpaisteesta”, Chloé protestoi.

”Totta.” Etienne nauroi. ”Kuule... kerrohan, miten iso-äitisi päätyi asumaan Ritziin Coco Chanelin kanssa. Oliko hän ranskalainen vai englantilainen, kuten sinä?”

”Ranskalainen”, Chloé sanoi, kun he kulkivat leveää Champs-Élysées’tä, jossa oli ihmisiä, autoja ja punaisia kiertoajelubusseja sekä kahviloita, joista virtasi kadulle lisää turisteja. Pääkadulta käännyttiin eräälle sivukadulle, minkä jälkeen tiet kapenivat, puiden varjo suojasi säihkyvältä auringolta ja pieni nurmialue symboloi puiston tapaista.

”Rehelligesti sanottuna”, Chloé jatkoi, ”en tiedä, miten juttu meni. Silloin elettiin poikkeuksellista aikaa, ja oma äitini on selittänyt asian niin, että jotkut vain eivät halua puhua sodasta. Isoäiti on juuri sellainen, mikä on sääli, koska... hän on 97-vuotias, eikä siitä sukupolvesta ole monia jäljellä enää kovin kauan.”

Etienne nyökkäsi myötätuntoisesti. ”Tarinoita menetetään väistämättä.” He näkivät modernin katukahvilan, jossa oli matalat, mustavalkoiset pöydät ja tuolit. Se ei ollut turistien paikka vaan sinne tulivat varakkaat pariisilaiset nauttimaan lyhyestä tauostaan toimistolta.

”Mutta”, Chloé jatkoi, ”joitakin tarinoita ei haluta kertoa, ja otaksun, ettei isoäiti pysty puhumaan niin tuskallisista ajoista. Natsit eivät miehittäneet Englantia, joten brittien historiankertomukset – vaikkapa salamasodan aikaiset tapahtumat – eivät kuvasta isoäidin kokemuksia Pariisissa natsivallan aikana. Sen on täytynyt olla ihan erilaista.”

Chloé istuutui ja odotti, että hänen uusi tuttavansa sanoisi jotain. Mutta ei sanonut, ei pitkään aikaan. Etienne vaikutti luontevan rennolta istuskellessaan siinä vastapäätä. Mies otti aurinkolasit taskustaan ja laittoi ne silmilleen. Chloé ei ollut huomannut ottaa omiaan mukaan ja tunsi olonsa altavastajaksi. Mies saattoi piilostaan katsoa häntä suoraan silmiin. Etiennen katse tuntui jotenkin arvostelevalta, ja kun Chloé tilasi nuorelta tarjoilijalta café au lait’n, hän alkoi häpeillä aksenttiaan ja vielä enemmän sitten, kun Etienne tilasi samanlaisen ääntäen sanat paljon huolitellummin. Tarjoilija vastasi miehelle eri tavalla, jotenkin jouhevammin, ja Chloé ymmärsi, että puhui kieltä miten sujuvasti tahansa, syntyperäiset kyllä tiesivät, ettet ole yksi heistä.

”Olet tietenkin oikeassa”, Etienne sanoi lopulta. ”Se, mitä isoäitisi koki Pariisissa, oli häkellyttävän erilaista kuin se, mitä tapahtui vaikkapa juuri Lontoossa. Mutta se, mitä isoäitisi koki, poikkesi luultavasti myös hyvin paljon tavallisten pariisilaisten kokemuksista.”

”Mitä tarkoitat?”

”Hän asui hienossa Ritzissä Chanelin kanssa, *non?* Tuskinpa se oli tavallista elämää miehityksen aikana.”

”Tarkoitatko... ettei se voinut olla kovin kauheaa?” Chloé kysyi. Hän ei osannut päättää, oliko Etiennen vihjaus ärsyttävä vai ei. Koska hänellä ei ollut tietoa isoäitinsä olosuhteista, hän ei voinut puolustaa mielipidettään. Tosin eipä hän tiennyt sitäkään, oliko hänellä mielipidettä, mitä puolustaa.

”Mitä tiedät Coco Chanelista?” Etienne kysyi.

”Väittäisin, että kohtalaisen paljon. Luin hänestä yliopistossa. Tai siis muun muassa hänestä. Kiinnostuin hänestä varsinkin, koska hänellä oli yhteys isoäitiini. Tiedän, että Chanelilla oli paljon rakastajia mutta ei ainuttakaan avioliittoa. Tiedän, että hän ja hänen siskonsa olivat orpoja, ja että hän päätyi orpokotiin, ja muistan lukeneeni hänen suhteestaan johonkin herttuaan... hitto vie, en muista nimeä.”

”Westminsterin herttua”, Etienne sanoi.

”Sehän se. Westminster. Legendan mukaan Westminsterin lyhtypylväissä on vastakkaiset C-kirjaimet kunnianosoituksena Chanelille, koska herttua määräsi niin. Oikeasti ne kai symboloivat kaupunginvaltuustoa, *City Council*, mutta sehän on tylsempi tarina.”

”En tiennytkään”, Etienne sanoi. ”Täytyy perehtyä asiaan, kun käyn Lontoossa seuraavan kerran.”

Chloé jatkoi. ”Tiedän että Chanel asui Ritzissä sodan aikana, vaikka hänellä oli omakin asunto tien toisella puolella putiikin yläpuolella. Ja tiedän että isoäitini oli jonkinlainen kamarineiti, kuten täällä ehkä sanottaisiin. Mutta hän ei tosiaan ole koskaan puhunut Chanelista eikä sotavuosista, joten tiedän vain sen vähän, mitä olen opiskellut Chanelin nuoruudesta ja noususta suuruuteen. Myönnettäköön etten

perehtynyt asiaan sen syvemmin. Elämä tuli väliin. Tavallaan. Miksi kysyt?” Chloé kysyi. ”Mitä sinä sitten tiedät?”

”Katsohan”, Etienne tuli vähän lähemmäs. ”Lähtökohtani on ihan erilainen kuin sinulla. Tiedän vain vähän hänen nuoruudestaan mutta aika paljon hänen elämästään sodassa. Tiedän, että tietyt vuodet Chanelin elämästä on käytännössä...” Etienne piti tauon ja selvästikin päätti tiivistää pitkän tarinan yhteen lauseeseen. ”...ne on siistitty pois Ranskan historiasta. Historiankirjoissa ei ole ollut sanaakaan kyseisestä elämänvaiheesta ennen kuin vasta viime vuosina. Se auttoi häntä ja Ranskaa unohtamaan. Mutta pikku hiljaa hänen elämästään sodassa on alkanut nousta esiin yksityiskohtia. Asiakirjoja on julkaistu. Ja se, mitä hän teki, paljastuu vähitellen.”

”Mitä asiakirjoja? Ja mitä hän sitten teki?” Chloé kysyi. ”En tiennyt, että hän *teki* jotain sodan aikana. Luulin, etteivät ranskattaret voineet *tehdä* juuri mitään miehityksen aikana.”

Etienne kohautti harteitaan. Heidän kahvinsa tuotiin, ja ohia ajava auto toittotti torvea turistille, joka ei katsonut oikeaan suuntaan tietä ylittäessään.

”Vaikutat kovin kiinnostuneelta Chanelista”, Chloé huomautti, kun auton melu oli hiipunut. ”Miksi?”

Etienne nyökkäsi. ”Olen kiinnostunut. Monesta syystä.” Chloé siristi silmiään häikäisevältä auringolta.

”Huutokauppa herätti uteliaisuuteni”, Etienne jatkoi nopeasti. ”Tulin... katsomaan.”

”Katsomaan mitä?”

Etienne nojasi taaksepäin. ”Kaikkea. Chanelin sviitissä oli hienoa taidetta seinillä. Kukaan ei tiedä, kuinka kauan, ja ennen kaikkea kukaan ei tiedä, miten se sinne päätyi.”

PARIISIN KOHTALON PÄIVÄT

Erosta toipuva Chloé lääkitsee särkynyttä sydäntään muuttamalla Pariisiin. Valon kaupungin kaduilla kävellessään hän ajattelee isoäitiään Adèlea, joka työskenteli sodan aikana Coco Chanelin apulaisena. Miksi isoäiti ei mielellään puhu sodanaikaisista tapahtumista?

Vuonna 1941 Coco Chanel ja hänen nuori assistenttinsa Adèle asuvat ja työskentelevät Ritz-hotellissa. Ritziin on majoittunut myös liuta saksalaisia upseereja, jotka juhlivat hotellin kimmeltävissä saleissa ja suunnittelevat sodan viimeistä näytöstä. Adèle tanssii vihollisten käsivarsilla, mutta kantaa sydämessään kohta-
lokasta salaisuutta. Kun saksalaisparonia liehittävän Chanelin silmä välttää, Adèle rientää Pariisiin toiselle laidalle. Suunnitteilla on uhkarohkea operaatio.

Tanssi sodan näyttämöllä

on Lorna Cookin taidonnäyte: tositapahtumista ammentava kahden aikatason kertomus rakkaudesta ja toivosta, joka ei himmene.

**TÄYDELLISTÄ LUETTAVAA KAIKILLE LUCINDA RILEYN JA
NATASHA LESTERIN FANEILLE!**

ISBN 978-952-403-240-7 • 84.2 • WWW.BAZARKUSTANNUS.FI

BAZAR